

ZAČETEK, RAZVOJ IN DANAŠNJE STANJE SREDNJEŠOLSKIH TEČAJEV V POVOJNI SLOVENSKE EMIGRACIJI V ARGENTINI

Avgust Horvat

SKRB ZA PREDAJO MATERINŠČINE

Takoj v začetku naselitve so se povojni slovenski priseljenci v Argentini posvetili vprašanju znanja slovenskega pogovornega in knjižnega jezika pri mladih v skupnosti, zato so v krajevnih središčih ustanavljali osnovnošolske tečaje ali sobotne šole. Enako so si tudi prizadevali, da mladi, ki so končali osnovno šolo ali slovenske tečaje, ne bi pozabili ali zavrgli, kar so pridobili v družinah in skupnosti. Že v začetku ali v prvih letih naselitve se je pokazalo, da okolje, predvsem pa pouk v šolah okolja neizogibno vplivata na govorico in pisano besedo mladih in da je potrebno podvojiti skrb za njuno ohranitev in predajo prihodnjim generacijam.

Potreba je sprožila misel, da bi bila rešitev v ustanovitvi mladinskih organizacij za doraščajočo mladino v skupnosti. Leta 1949 sta bili ustanovljeni Slovenska fantovska zveza (SFZ) in Slovenska dekliška organizacija (SDO) kot prosvetni organizaciji slovenske mladine po zgledu in programu, kot so ga imele od začetka stoletja – s presledki iz političnih razlogov – do konca dvajsetih let mladinska organizacija Slovenski orel in po koncu kraljeve diktature od srede tridesetih let do začetka druge svetovne vojne organizaciji Zveza fantovskih odsekov in Zveza dekliških krožkov. Ker so se sestanki v obeh organizacijah vršili največ dvakrat mesečno, se je pokazalo, da to ni dovolj. V okviru SDO so ustanovili Dijaški krožek, ki naj bi članicam srednješolkam pomagal pri literarnem ustvarjanju.¹ Mladinski organizaciji sta občasno izdajali glasilo *Mladinska vez*, v katerem so mladi objavljali svoje literarne prispevke in poročila.

¹ Tine Debljak ml., Slovenski srednješolski tečaj ravnatelja Marka Bajuka v Buenos Airesu, *Zbornik Svobodne Slovenije 1971–1972*, str. 380–391.

ZAČETKI ORGANIZIRANEGA POUKA

Skrb je narekovala, da so za dijake obeh spolov ustanovili Zvezo slovenskih srednješolcev in pod njenim okriljem Dijaški krožek, katerega člani so bili glavni sodelavci *Mladinske vezi*.² Za izboljšanje slovenske govorjene besede mladih je bila tudi kmalu po naselitvi ustanovljena Igralska družina Narte Velikonja (IDNAVE), potem Slovensko gledališče³ in leta 1954 gledališki odsek Slovenske kulturne akcije (SKA). V začetku so pri gledaliških predstavah nastopali predvsem starejši oziroma odrasli ob sodelovanju mladih, postopoma pa so jih nadomestili mladi, izobraženi že v deželi naselitve.

Ko se je slovensko bogoslovno semenišče iz San Luisa, mesta v notranjosti dežele, leta 1951 preselilo v novoustanovljeni Rožmanov zavod v mestu Adrogué blizu Buenos Airesa, je v njem poleg semenišča in Teološke fakultete obstajal tudi Dijaški dom, v katerem so stanovali dijaki iz slovenskih družin in obiskovali krajevno državno gimnazijo.⁴ Leta 1952 so med šolskim letom ob sobotah uvedli za dijake pouk slovenščine in ta je bil prvi Slovenski srednješolski tečaj povojnih naseljencev. Ni imel splošnega učnega načrta niti ni bil razdeljen na razrede. Prav tako ni bil vključen v pozneje ustanovljeni Slovenski srednješolski tečaj v Slovenski hiši v Buenos Airesu, med obema so bili samo občasni stiki.⁵

Člani Zveze slovenskih srednješolcev Robert Petriček ml., Franci Jarc, Milan Bevk in več drugih so naprosili Marka Kremžarja, da bi ustanovili literarni krožek za literarne vaje in prispevke za *Mladinsko vez*. Ta je bil ustanovljen leta 1959.⁶ Kljub veliko dobre volje se je kmalu pokazalo, da krožek ne zadošča za ustrezno obvladovanje govorjene in pisane slovenske besede, zato je leta 1960 Marko Kremžar s sodelovanjem omenjenih dijakov dal pobudo za ustanovitev Slovenskega srednješolskega tečaja, ki ga je potem vodil do leta 1969.⁷ Ravnatelj ali voditelj tečaja so se nato menjavali vsaki dve leti. Sodelovanje pri tečaju so obljubili tudi člani Slovenskega katoliškega akademskega starešinstva (SKAS),

² Emil Cof, Poročilo ob 40. obletnici Zedinjene Slovenije 1948–1988, razmnoženina, Buenos Aires 1988, str. 7.

³ Tine Debeljak ml., n.d.

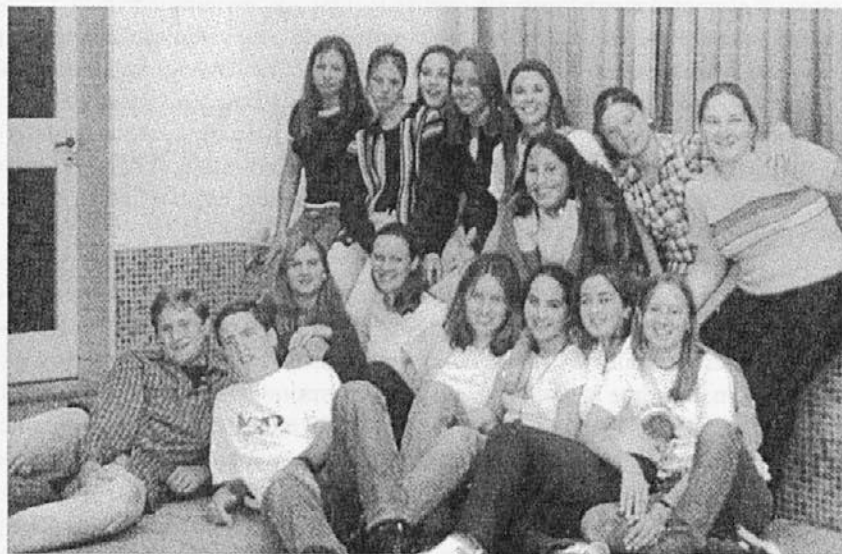
⁴ *Zbornik dela v zvestobi in ljubezni: Zedinjena Slovenija 1948–1998*, Buenos Aires: Zedinjena Slovenija, 1998, str. 618–619.

⁵ Prav tam.

⁶ Tine Debeljak ml., n.d.

⁷ Emil Cof, str. 7.

organizacije slovenskih katoliških izobražencev z dolgoletno predvojno tradicijo v Sloveniji. Ta je sprejela tečaj pod svoje okrilje.⁸

Dijaki četrtega letnika Slovenskega srednješolskega tečaja ravnatelja Marka Bajuka (SSTRMB) v Slovenski hiši leta 1968

Leto 1960 je bilo začetno leto, leta 1961 je bil organiziran prvi letnik in vsako naslednje leto dodatni do četrtega letnika leta 1965, s premorom treh let do leta 1968, ko je bil organiziran peti letnik. S tem je bil tečaj glede letnikov izenačen s krajevno srednjo šolo. Leta 1963 so tečaj poimenovali po že pokojnem srednješolskem ravnatelju Marku Bajuku, ki je vodil slovensko srednjo šolo v begunskem taborišču v Avstriji, katere maturitetna spričevala so priznale zavezniške oblasti in so maturanti imeli možnost študija na avstrijskih univerzah.⁹

Učni program je obsegal naslednje predmete: slovenščino, petje, zgodovino, zemljepis, slovensko kulturno zgodovino, svetovno književnost, verouk, etnologijo, človečansko vzgojo in v petem letniku pripravo almanaha.¹⁰

⁸ Emil Cof, str. 6.

⁹ Emil Cof, str. 7.

¹⁰ Tine Debeljak ml., n.d.

KRAJEVNI SREDNJEŠOLSKI TEČAJI

Ko so v nekaterih krajevnih središčih videli, da srednješolski tečaj v Slovenski hiši dobro uspeva, so začeli načrtovati ustanovitev srednješolskega tečaja v svojem krajevnem središču. Tako je bil leta 1969 ustanovljen srednješolski tečaj v Slovenski vasi v Lanúsu, v predmestju velikega Buenos Airesa; vodila sta ga Franc Sodja C. M. in Dušan Šušteršič (leta 1990 je tečaj prenehal delovati). Sledila je ustanovitev tečaja v Bariločah, letoviškem mestu pod Andi, ki ga je dolgo vrsto let vodil Vojko Arko; nazadnje pa je bil tečaj ustanovljen še v Mendози pod vodstvom inž. agr. Marka Bajuka.¹¹

Tečajem pomaga v gmotnem pogledu odbor staršev, ki skrbi tudi za opremo učilnic, prostore nudi Slovensko dušno pastirstvo v Slovenski hiši za tečaj v Buenos Airesu, v Lanúsu Misijonski zavod, v Mendози Slovenski dom, v Bariločah pa slovenski Planinski stan. Zedinjena Slovenija podeli vsako leto najboljšim dijakom primerne nagrade. Absolventi so formirali skupino Roj srednješolskega tečaja (RAST), ki je od leta 1972 do 1990 taborila po 14 dni v okolici Bariloč, od leta 1991, po osamosvojitvi Slovenije, pa potujejo sredi šolskega leta za 14 dni v domovino svojih staršev in dedov.

Dijaki morajo ob vpisu opraviti sprejemni izpit iz pogovora v slovenskem jeziku in iz pisnega nareka. Predložiti morajo tudi potrdilo, da so vpisani v krajevno srednjo šolo. Za ponoven vpis od drugega do četrtega letnika morajo poleg vpisa v krajevno srednjo šolo predložiti še počitniško nalogo.

Učni pripomočki so bili v prvih letih obstoja skripta posameznih predmetnih profesorjev poleg naslednjih knjig: Roman Pavlovčič, *Slovenski zgodovinski atlas*, izdala SKA; France Dolinar, *Uvod v zgodovino slovenskega naroda*; Anton Orchar, Alojzij Kukovica, *Priročnik za verouk*; Alojzij Geržinič, *Svetovna književnost*. V zadnjih letih tako profesorski zbor kot dijaki uporabljajo učne pripomočke, ki jih posredujejo Urad za Slovence po svetu pri Zunanjem ministrstvu RS, Ministrstvo za šolstvo in šport, Krščanska kulturna zveza iz Koroške in zamejske Primorske.¹² Pouk na tečaju traja vsako šolsko leto približno 20 sobot od marca do novembra. Dijaki petega letnika so od leta 1968 do 1998 pripravili 31 almanahov z različnimi temami, leta 1992 pa so dijaki četrtega letnika pripravili pod vodstvom prof. F. Markeža brošuro *Slovenija tudi moja dežela*.¹³

¹¹ Emil Cof, str. 7.

¹² *Zbornik dela...*, str. 608.

¹³ N.d., str. 611.

RAST IN NIHANJE OBISKOVALCEV

V prvih letih od ustanovitve je bil vpis dijakov v tečaje bolj skromen, postopoma pa je število iz leta v leto naraščalo in doseglo višek v letih 1976–80, ko je bilo vpisanih v vseh tečajih povprečno 268 dijakov letno.

Razpredelnica 1: Vpisani v letih 1960–1998¹⁴

Obdobje	Povprečno letno
1960–65	62
1966–70	102
1971–75	151
1976–80	268
1981–85	223
1986–90	158
1991–95	133
1996–98	110

Med vpisanimi in obiskovalci tečajev prevladujejo dijakinje, štejejo 60 % vseh obiskovalcev. Izjema je bil tečaj v Lanúsu, dokler je obstajal; v njem so prevladovali dijaki, kar lahko pripišemo dejstvu, da je veliko dijakov obiskovalo privatno, od države priznано srednjo šolo v Misijonarskem zavodu, v katerem je ob sobotah potekal tudi srednješolski tečaj. V osnovnošolskih tečajih ni tako velike razlike v udeležbi obeh spolov, navadno so v večini otroci moškega spola. Pri tem ne smemo pozabiti, da otroke v osnovnošolske tečaje vpisujejo starši in jih ob sobotah tudi spremljajo na tečaj. Otroci starše ubogajo, čeprav jih morda mika, da bi ostali doma in se igrali z vrstniki iz soseske. S srednjo šolo pa se začne že življenjsko obdobje adolescence, s katerim se začne zavest lastne osebnosti in lastnega odločanja. Zato v tej dobi mladi ne sprejemajo vseh nasvetov in priporočil staršev, v več primerih tudi ne priporočila, naj se vpišejo v slovenski srednješolski tečaj, poleg tega da obiskujejo srednjo šolo v okolju. Največ takih primerov je pri fantih, ker si želijo kot drugi neslovenski fantje v okolju ob sobotah prost dan. Pridružijo se skupinam ali »klapam«, ki ob sobotnih popoldnevih organizirajo igranje nogometa, zvečer pa obisk in zabavo v krajevnem slovenskem domu, če jih bolj ne pritegne vabilo okoliške »klape« na ples v disko. Pri dijakinjah moramo upoštevati, da so v večini primerov bolj vezane na dom in poslušne staršem, v kolikor jih ne odtegujejo od tečajev razdalje in vožnje v

¹⁴ Prav tam.

nočnih urah v zimskem času ter vabila sošolk drugih narodnosti na praznovanja rojstnih dnevo, ki so navadno ob sobotah zvečer.

Med drugo generacijo izseljencev je vedno več narodno mešanih zakonov, manj slovenskih družin in manj otrok tretje generacije, čeprav so med njimi tudi družine z več otroki. Dandanes – enako kot osnovnošolske tečaje – tudi srednješolske obiskujejo že otroci tretje generacije. Med njimi pa že opažamo močne vplive okolja in asimilacije.

Ne smemo prezreti, da je srednja šola zahtevnejša kot osnovna, zahteva več učenja in priprave, kar je eden od nadaljnjih razlogov, da dijak odkloni vpis in obisk slovenskega srednješolskega tečaja. Zlasti če obiskuje tehnično srednjo šolo in je morda v izvenšolskem času že zaposlen, je tembolj razumljivo, da si ob sobotah želi počitka. Močan je tudi vpliv okolja. Mladi Argentinci, predvsem dijaki, niso niti dovolj zavzeti niti stimulirani za srednješolski študij. V drugem ali tretjem letniku, ko so na vrsti že zahtevnejši predmeti, se pogosto uprejo staršem in nočejo več v šolo, posebej še, če pri starših nimajo potrebne podpore. Ostanajo doma, hočejo se zaposliti, a zaposlitve ne morejo dobiti zaradi visoke brezposelnosti ali pa zato, ker nimajo potrebne poklicne izobrazbe. Kot izhod v sili sprejmejo vsako ponujeno zaposlitev, tudi kot pomivalci posode v restavracijah in podobnih lokalih ali kot kurirji v pisarnah večjih podjetij. Če zaposlitve ne najdejo, se zopet formirajo manjše klope, ki poskušajo dobiti sredstva za vzdrževanje in zabavo s tatvinami, napadi na banke in starejše osebe na ulici. So primeri, ko se nekateri, ki so zašli na stranpota, zresnijo in hočejo nadaljevati šolanje. Ker je izgubljeno težko nadomestiti in zaradi manjše zahtevnosti se potem vpisujejo na večerne šole, kar pa jim v večini primerov onemogoča nadaljnji študij višje stopnje. Takih skrajnih primerov med slovenskimi dijaki in v slovenskih družinah ni, če pa nekateri dijaki zapustijo srednjo šolo, se zaposlijo v mehaničnih, mizarskih in podobnih delavnicah. Večina jih konča srednjo šolo, predvsem tehnično, kar nudi možnost zaposlitve v izbrani stroki. Med dijakinjami je prekinitve srednjega šolanja redka ali pa je sploh ni, večina jih študira na trgovskih ali pedagoških srednjih šolah z dodatnimi tečaji, v prvem primeru za tajnice, v drugem pa za učiteljice in zdravstveno pomožno osebje. Zavedajo se, da brez dokončane srednje šole ne bodo našle zaposlitve niti kot blagajničarke v veleblagovnicah. V slovenski skupnosti se dijakinje tega dobro zavedajo in veliko jih ima resne ambicije glede nadaljnega univerzitetnega študija.

GOVORITE MED SEBOJ SLOVENSKO

Obdobje adolescence je med mladimi v slovenski skupnosti odločilno, kar zadeva ohranitev narodne zavesti, narodne pripadnosti in slovenskega jezika, upoštevajoč državljanstvo dežele, v kateri živijo. To se še posebej kaže na srednješolskih tečajih. V učilnicah poteka pouk, spraševanje in odgovori v slovenščini, med odmori in ob koncu pouka ter na ulici pa je njihov pogovorni jezik španščina. Starejši so stalno opozarjali in še opozarjajo mlade v krajevnih domovih in obeh šolskih tečajih, naj bo med njimi pogovorni jezik samo slovenščina, ker so Slovenci. O tem pravi Andrej Rot, ki je končal oba slovenska šolska tečaja v Slovenski vasi v Lanúsu: »Za svojo generacijo vem, da je morala neprenehoma poslušati: 'Doma govori slovensko,' 'Zdaj si v slovenski šoli, zato govori slovensko,' 'Zakaj rabiš kasteljansko besedo, ko imaš lep slovenski izraz'. In podobno. (...) Našim staršem je uspelo, da so nam privzgojili neomajno zavest pripadnosti slovenstvu vsaj za časa otroštva. (...) Argentina je danost, Slovenija je obljuba.«¹⁵ Zaželeno je, da Slovenija ne bi bila za mlade samo obljuba, ampak bi postala tudi danost in jim nudila življenjski prostor.

Od družin druge generacije je odvisno, ali bo pogovorni jezik v družini slovenščina ali pa bodo nanjo pozabili, enako kot na dolžnost, da jo predajo naslednji generaciji. Odloča se, ali bo ostalo pri naravni in razumljivi integraciji ali pa se bodo mladi vdali valu asimilacije in pritisku okolja. Ker pa je veliko družin druge generacije narodno zavednih, lahko upravičeno upamo, da bodo predale jezik in narodno izročilo generaciji, ki prihaja in ki se že izobražuje v slovenskih srednješolskih tečajih.

LETNA ŽETEV PO PETIH LETIH SETVE

Zaključek petega letnika je praznik za absolvente, njihove družine, srednješolski tečaj in skupnost. Obenem pa se pojavi tudi zaskrbljenost, kam bo krenila življenjska pot mladih absolventov in koliko jih bo ostalo zvestih slovenstvu.

¹⁵ Andrej Rot, *V obljubljeni deželi*, Ljubljana: DZS, 1992, str. 9, 13.

Razpredelnica 2: Absolventi v letih 1963–1998¹⁶

Obdobje	Skupno število	Letno povprečje
1963–65	18	6
1968–70	22	7
1971–75	99	20
1976–80	185	37
1981–85	183	37
1986–90	122	24
1991–95	124	25
1996–98	50	17
803	24	

Število absolventov je v sorazmerju z rednim obiskovanjem tečajev. Več kot dobra polovica nadaljuje študij na državnih ali privatnih univerzah in višješolskih zavodih. Večina jih ostane vključena v slovensko krajevno skupnost, le redki se vključijo v »klape« okolja. Sodelujejo pri pevskih zborih, gledaliških in drugih prireditvah, predvsem zabavnih, ki so primerne njihovi starosti. Slovenija je zanje lepa in zanimiva dežela, a se vračajo z različnimi občutki, ko končajo absolventski obisk. Predvsem razpoloženje tistih, ki so imeli bližnje ali daljne sorodnike med pobitimi Slovenci ob koncu druge svetovne vojne, je ob obisku domovine njihovih staršev ali dedov še vedno bolj ali manj zagrenjeno.

LITERATURA

- Brulc, Tone. *Argentina*. Ljubljana: Modrijan, 1997.
- Brumen, Vinko. *Iskanje*. Buenos Aires: SKA, 1967.
- Gogala, Mirko. *Usode izseljencev*. Buenos Aires: SKA, 1996.
- Zbornik Svobodne Slovenije 1971–1972*. Buenos Aires: Svobodna Slovenija, 1972.
- Zbornik dela v zvestobi in ljubezni: Zedinjena Slovenija 1948–1998*. Ur. Jože Rant. Buenos Aires: Zedinjena Slovenija, 1998.

¹⁶ *Zbornik dela...*, str. 610.

RESUMEN

**COMIENZO, DESARROLLO Y SITUACION
ACTUAL DE LA ENSEÑANZA SECUNDARIA EN
LA EMIGRACION ESLOVENA DE POSGUERRA
EN LA ARGENTINA**

Avgust Horvat

Los inmigrantes eslovenos de posguerra en la Argentina se preocupaban para que sus descendientes aprendiesen a hablar y escribir en el idioma materno. Con tal fin, organizaron cursos en el idioma a nivel primario los días sábados durante el año escolar local. Al terminar estos cursos, se comprobó que no eran suficientes para el manejo el idioma esloveno. Las organizaciones juveniles y estudiantiles existentes no pudieron subsanar estas deficiencias. Por tal motivo, se pensó y decidió abrir cursos a nivel secundario con una duración de veinte sábados aproximadamente durante el año escolar local.

Después de los preparativos necesarios, los cursos empezaron en el año 1960 en el Centro esloveno en Buenos Aires. Los frecuentaban los estudiantes que llegaron al país en la niñez como así también los pertenecientes de la segunda generación. Pasados algunos años, se organizaron los cursos en el Centro Esloveno en Lanús en el Gran Buenos Aires, en Mendoza y Bariloche. Después de algunos años, los cursos en su conjunto fueron frecuentados por unos 260 alumnos.

Como materias de estudio, se dictan el perfeccionamiento del idioma oral y escrito, gramática, historia, geografía, literatura nacional y mundial, educación cívica, etnología, religión y canto. En el quinto año, es decir el último del ciclo secundario, se publica un almanaque con los artículos que preparan los alumnos sobre los temas más variados. Dichos ejemplares son regalados por los alumnos a sus profesores, padres y demás integrantes de la comunidad. Aparte de esto colaboran con el periódico juvenil llamado Unión juvenil (Mladinska vez) y en las publicaciones de los centros locales.

En la actualidad, frecuentan los cursos los jóvenes estudiantes de tercera generación ya nacida en Argentina. Como durante la adolescencia los jóvenes

tratan de valer sus propias ideas, especialmente los muchachos quieren tener libres todos los sábados para ir jugar fútbol u otros deportes. Por tal motivo, año a año en los cursos prevalacen las muchachas con valorizada decisión. Otra razón de la disminución de la asistencia a los cursos son los matrimonios mixtos, lo que en la práctica significa asimilación al medio local. Hay excepciones, pero son muy pocas.

A partir de 1991, todos los años en los meses del verano boreal, los estudiantes del quinto año hacen un viaje a Eslovenia, el país de sus padres o abuelos para conocer la geografía y cultura de ese país.

SUMMARY

THE BEGINNING, DEVELOPMENT AND PRESENT STATE OF SECONDARY SCHOOL COURSES AMONG POST-WAR SLOVENE IMMIGRANTS IN ARGENTINA

Avgust Horvat

All those who live abroad value their mother tongue very highly. In our case this is the Slovene language. Post-war Slovene immigrants to Argentina felt it their natural duty to pass on the spoken and written language to their descendants. They therefore founded joint local centres and primary school and secondary school courses designed to complement the transfer of the mother tongue taking place in families. In the environment in which they live, it is often not understood why Slovene is spoken in the home, but parents stick to their decision, and by attending primary school in this environment the children master both languages, often a lot better than their contemporaries of other nationalities. The decision to enrol in secondary school courses is made by the children themselves, though they are already considerably under the influence of an environment which tries to achieve the necessary education with the minimum effort. For this reason enrolments are relatively few. If in first-generation families pas-

ing on the mother tongue was a duty, in second-generation families consciousness of this duty lessens, which affects children mainly during the period of adolescence. We should of course not forget ethnically mixed marriages, which are so much the more exposed to assimilation.

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin

Frank Jabon Sallin